

3428B

Nr. 82575

București 31.12.2007

MINISTERUL INTERNELOR ȘI REFORMEI ADMINISTRATIVE

MINISTRU

Către,
PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR
Domnului deputat Mircia Giurgiu,

Stimate domnule deputat,

În legătură cu interpelarea dumneavoastră, înregistrată la Camera Deputaților cu nr.3428B/2007, prin care semnalați ministrului internelor și reformei administrative existența, în Arhiva Națională Maghiară, a unor importante documente publice, de importanță vitală pentru istoria Transilvaniei, precum „Fondurile ardelene”, „arhivele fondurilor de adeverire de la Alba-Iulia și Cluj Mănăstur”, „Arhiva Guvernului ardelean din perioada austriacă”, „Arhiva Comisariatului provincial suprem”, „Arhiva Fiscală” sau „Arhiva Contabilității Ardelene”, și solicită să i se comunice demersurile pe care le va întreprinde pentru recuperarea acestora, vă comunicăm următoarele:

Fondurile ardelene de la Arhivele Naționale Maghiare, în cantitate de 3465 metri liniari, reprezintă documente din secolele XIII-XX. Dintre acestea, reprezentative sunt arhivele locurilor de adeverire (notariate publice) din Alba Iulia și Cluj-Mănăstur, documente din perioada sec.XIII-XVI, arhiva Guvernului ardelean (Gubernium Transylvanicum) din perioada 1690-1872, arhiva Comisariatului provincial suprem - organism militar, arhiva fiscală, cea a contabilității ardelene, a autorităților din perioada 1848-1872, arhiva administrativă și cea a Episcopiei din Cenad – documente din Banat, dar nu în ultimul rând, Cancelaria aulică ardeleană din perioada 1686-1867, în cantitate de 484 metri liniari.

Practic, în țară au mai rămas arhivele instituțiilor administrative, culturale, religioase, economice, ale localităților și ale familiilor nobiliare.

Tratatele de pace încheiate în urma primului război mondial au pus și problema retrocedării arhivelor care ar fi trebuit să urmeze soarta entităților în care au fost create. Articolul 93 al Tratatului de la Saint-Germain referitor la Bucovina și art.77 al Tratatului de la Trianon prevedeau returnarea arhivelor, a registrelor, a planurilor și documentelor de orice natură, aparținând administrațiilor din teritoriile cedate.

Restituirea privea, totodată, documentele ridicate în perioada războiului, precum și pe cele care aveau legătură directă cu istoria teritoriilor cedate și care au fost create după instaurarea dualismului austro-ungar în 1867. Practic, dintre toate statele succesoare ale monarhiei austro-ungare, România avea dreptul la cea mai mare parte a materialului arhivistic, care urma a fi restituit de Ungaria și Austria.

Convenția internațională încheiată la Roma în 1921, care detalia modalitățile de punere în practică a restituirilor nu a fost ratificată însă de Ungaria. Tratatele româno-ungare pe această chestiune, care s-au desfășurat în perioada interbelică, nu au permis materializarea unui rezultat pozitiv pentru statul român.

În tratatele de pace de după cel de-al doilea război mondial contenciosul arhivistic româno-ungar nu mai apare, constatându-se că după 1945 practica anterioară de cuprindere a arhivelor în tratate a fost abandonată.

Ajunse în „lagărul comunist”, România și Ungaria au fost nevoite să găsească soluții care să nu creeze tensiuni de natură să tulbure armonia popoarelor ocupate de Uniunea Sovietică. Ungaria a restituit doar arhivele evacuate în 1944, odată cu retragerea trupelor maghiare din nordul Transilvaniei, rămânând ca țara noastră să găsească o cale de acces la Arhivele Transilvaniei, asemănătoare cu cele pentru oricare dintre arhivele străine. Academia Republicii Populare Române mai întâi și apoi Arhivele Statului din România au încheiat acorduri de colaborare cu instituțiile similare maghiare, pentru facilitarea cercetării și pentru microfilmarea documentelor de interes reciproc. Lipsa fondurilor în anii 1980 a făcut ca repatrierea documentelor ardeleni sub formă de microfilm, începută promițător, să se diminueze de la un an la altul, ajungând ca, în urmă cu douăzeci de ani, această acțiune să stagneze definitiv.

În aceste condiții, putem aprecia că tehnologia modernă, microfilmarea, digitalizarea, internetul vin în sprijinul atenuării diferendelor arhivistice, precum cel în speță. Practic, tezaurul arhivistic ardeleni a început să fie repatriat sub formă de microfilm încă din anii 1950. Arhivele maghiare au tipărit numeroase instrumente de evidență, inclusiv pentru arhivele ardeleni, care au fost transmise și părții române iar Colecția de documente medievale de până la 1526, inclusiv cele din fondurile ardeleni amintite, este accesibilă pe internet și pe CD-ROM. În această situație se oferă cercetătorilor români acces tot mai facil la aceste documente. De altfel, organismele internaționale, și în special Consiliul Internațional al Arhivelor, duc o activitate constant susținută pentru diminuarea tensiunilor provocate de aceste diferende.

Ministerul Internelor și Reformei Administrative, prin Arhivele Naționale, are cunoștință de existența acestui patrimoniu științific important, creat pe teritoriul Transilvaniei, de către instituțiile locale, înainte de 1867, și aflat astăzi în păstrarea Arhivelor Naționale Maghiare.

Deoarece nu există o reglementare internațională care să facă posibilă rezolvarea problemei restituirii fondurilor arhivistice în discuție, apreciem că sunt de actualitate principiile documentului elaborat de către Comitetul executiv al Consiliului Internațional al Arhivelor – Poziția comunității arhivistice asupra reglementării contencioaselor, adoptat în anul 1995, și anume: inalienabilitatea și imprescriptibilitatea arhivelor publice; principiul provenienței și cel al integrității fondurilor de arhivă; dreptul de acces și dreptul de copiere a arhivelor, văzute ca mijloace de evitare a stării de litigiu permanent; echitate și cooperare internațională.

În aceste condiții, considerăm Convenția dintre România și Ungaria, de colaborare în domeniul arhivistic, reînnoită în luna martie a anului 2007, deosebit de importantă pentru cercetarea documentelor ardeleni aflate în păstrarea Arhivelor maghiare. Astfel, deși patrimoniul documentar creat în Transilvania nu este repatriat, suntem de părere că, în condițiile în care cele două țări sunt membre ale Uniunii Europene, prin facilitățile oferite pe linia accesului la documentele în cauză, cercetătorii români au posibilitatea de a folosi informațiile solicitate.

Cu privire la modul de gestionare a raporturilor dintre statul român și Ungaria, nu suntem însă în măsură să ne pronunțăm, acest domeniu regăsindu-se, la nivel de Guvern, în competența specifică a Ministerului Afacerilor Externe.

Cu deosebită stimă,

/MINISTRUL INTERNELOR ȘI REFORMEI ADMINISTRATIVE

Cristian DAVID